

За ст. 92 Конституції УРСР 1978 р. визначався статус депутата як повноважного представника народу в Радах народних депутатів. За загальним правилом депутат здійснював свої повноваження, не пориваючи з виробничою або службовою діяльністю.

Створювався певний механізм контролю з боку народу за діяльністю своїх представників. Так, одним із засобів народного контролю за діяльністю депутатів був інститут «народного наказу», введений ст. 91 Конституції. Більше того, відповідні Ради народних депутатів розглядали накази, враховували їх при розробленні планів економічного і соціального розвитку та складанні бюджету, а також при підготовці рішень в інших питаннях, організували виконання наказів та інформували громадян про їх реалізацію. Також депутати були зобов'язані звітувати про свою роботу і роботу Ради перед виборцями, а також перед колективами та громадськими організаціями, які висунули їх кандидатами у депутати. Якщо депутат не виконував покладені на нього обов'язки, він міг бути відкликаний виборцями.

Таким чином, перегляд конституційного статусу і перетворення Рад депутатів трудящих на Ради народних депутатів у Конституції УРСР 1978 р. пояснювалися зміною всесоюзного бачення ролі представницьких органів у розбудові нової епохи «розвиненого соціалізму». Як наслідок виникла одна з ключових концепцій – приналежності усїєї влади в Українській РСР народу. Завдяки зміні свого статусу Ради народних депутатів не тільки отримали оновлені повноваження, структуру та порядок формування, – відтеперпо-іншому визначалася їхня конституційна роль. Ради ставали представниками народу як єдиного політико-правового організму, що здатен самостійно обирати для себе шляхи подальшого політичного розвитку. Отчому Ради народних депутатів слідважати політичною основою Української РСР.

Науковий керівник: доцент кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн Шигаль Д.А.

Власенко Сергей Иванович
*доцент кафедры истории
государства и права
Украины и зарубежных стран*

КОНСТИТУЦИОННЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СУДЕБНОЙ ВЛАСТИ В УКРАИНЕ СОВЕТСКОГО ПЕРИОДА

История советской Украины – это образец полного игнорирования такогодемократического принципа, как принципразделения властей, утверждение которого в большинстве европейских государств произошло в XVIII-XIXвв.

Впервые требования невмешательства законодательной и исполнительной власти в деятельность судов было закреплено в 63 ст. Конституции Украинской Народной республики в апреле 1918 г. Но этот документ оказался недолговечным. Очередная Конституция, но уже Украинской Социалистической Советской

республики 1919 г. вообще оставила без внимания проблему судопроизводства и судоустройства. Утверждающейся диктатуре пролетариата были нужны так называемые чрезвычайные суды в виде всевозможных трибуналов и народные суды, которые принимали решение не на основе законов, а «руководствовались прежде всего своим правосознанием», базировавшимся не на праве, а на насилии, что и позволило устранить «классово чуждые элементы».

Переход к построению основ социализма привёл к утверждению диктатуры Коммунистической партии. Статья 125 Конституции Украины 1937 г. закрепила за ней руководящую роль и все органы власти и управления, в том числе и суды, в своей деятельности были обязаны руководствоваться марксистско-ленинской доктриной, которая исключала какую-либо возможность утверждения принципа разделения властей. Тоталитарная система вообще не была похожа на государство в традиционном смысле этого слова, а состояла, как утверждают некоторые исследователи, из системы экстраординарных учреждений.

В начале 60-х гг. XX ст. началось построение общенародного государства, увенчанное принятием Конституции Украины 1978 года. Она оставила без изменений систему органов власти и управления предыдущего периода и сохранила монополию КПСС во всех сферах общественно-политической жизни. В это время суды, как и ранее, комплектовались членами партии, обязанными строго соблюдать партийную дисциплину. Последняя проявлялась в постоянном контроле партийных органов за деятельностью судов. Однако, в Основном законе говорилось о независимости судей и народных заседателей и подчинении их только закону.

В «общенародном государстве» так и не было установлено независимой судебной ветви власти. Однако некоторые принципы организации суда заслуживают внимания и могут быть возрождены в современной независимой Украине. Это принцип выборности судей избирателями района, в котором должна проходить трудовая деятельность судьи. Такой порядок формирования судов встречается в большинстве штатов Америки. Аналогичный порядок предусмотрен и Конституцией Японии. Он позволяет устанавливать действенный контроль за деятельностью как судов в целом, так и отдельных судей. Следует отметить и то, что избиратели Америки и Японии наделены Конституционным правом отзыва судей.

1985 год в жизни советских граждан ознаменовался началом перестройки «административно-командной» системы. В декабре этого же года Генеральная Ассамблея ООН приняла резолюции «Основные принципы независимости судебных органов». Её основное требование – это конституционное закрепление независимости судей, предоставление им соответствующих средств, позволяющих надлежащим образом исполнять функциональные обязанности и др. Данная резолюция призвала государственные и негосударственные органы уважать независимость судов и судей и не вмешиваться ни в какой форме в отправлении правосудия. Судьям рекомендовалось быть беспристрастными и подчиняться в своей деятельности только закону.

Делегаты XIX всесоюзной партийной конференции КПСС, которая состоялась в 1988 г. декларировали, что «формирование социалистического правового государства» необходимо считать «делом принципиальной важности».

Однако реальный опыт социализма продемонстрировал свою несочетаемость с таким понятием как правовое государство и разделение властей.

Новым этапом в становление независимой судебной власти в Украине можно считать Конституцию 1996 г. В ст. 6 Основного закона сказано, что власть в республике осуществляется на принципах её разделения на законодательную, исполнительную и судебную. Статьи 126, 129 и 130 дают исчерпывающее представление, что такое судебная власть, определяют её назначение как защитника прав и свобод граждан, конституционного строя Украины, соблюдения законности и справедливости при исполнении и применении Конституции и т.д. Огромное значение для формирования судебной ветви власти имеет положение о том, что судьи независимы в принятии решений и подчиняются только закону, должны стоять на страже равенства всех участников процесса перед законом и т.д. Однако, более чем двадцатилетний опыт независимости Украины показывает, что судебная система республики пока ещё не отвечает европейским стандартам, причиной чего являются материально-финансовые и социально-психологические факторы.

Гоцуляк Світлана Леонідівна,
*здобувач Національного університету «Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого»*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНІТАРНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНИ ЗА КОНСТИТУЦІЄЮ УРСР 1978 р.

1. У конституціях Української РСР 1919 р., 1929 р., 1937 р. не було висвітлене питання санітарної справи. Вперше його торкнулася лише Конституція УРСР 1978 р.

2. За Конституцією Української РСР від 20 квітня 1978 року кожен громадянин України мав право на охорону здоров'я. Це право було закріплене в статті 40 Конституції. В ній говорилося: «Це право забезпечується безплатною кваліфікованою медичною допомогою, що подається державними закладами охорони здоров'я; розширенням мережі закладів для лікування і зміцнення здоров'я громадян; розвитком і вдосконаленням техніки безпеки і виробничої санітарії; проведенням широких профілактичних заходів; заходами щодо оздоровлення навколишнього середовища; особливим піклуванням про здоров'я підростаючого покоління, включаючи заборону дитячої праці, не зв'язаної з навчанням і трудовим вихованням; розгортанням наукових досліджень, спрямованих на запобігання та зниження захворюваності, на забезпечення довголітнього активного життя громадян». І дійсно, за радянських часів важливою умовою було оздоровлення життя населення, саме цим пояснюється велика увага до санітарних показників загального народного здоров'я, що попереджують соціальні хвороби такі як туберкульоз, венеричні хвороби, та спрямовані на покращення гігієнічних умов праці та побуту населення.

3. Виробнича санітарія (про яку йдеться у статті 40 Конституції УРСР 1978 р.) - система санітарно-технічних і гігієнічних заходів, спрямованих на забезпечення